

Nr 134.

Av herrar **Pålsson** och **Jespersion**, om vidtagande av åtgärder för tillgodoseende av elektrisk energi för landsbygden i det område, som omfattas av Sydsvenska kraftaktiebolaget.

I motioner till förra årets riksdag hemställde skånska och halländska riksdagsmän om statsmakternas medverkan till elektrifiering av vissa delar av södra Sverige medelst överlåtande på Sydsvenska kraftaktiebolaget genom köp eller arrende av vissa staten tillhöriga vattenfall i Lagan. Framställningen skedde i motion nr 15 i första kammaren och motion nr 101 i andra kammaren. Statsutskottet hemställde emellertid efter inhämtade yttranden från vattenfallsstyrelsen, järnvägsstyrelsen och elektrifieringskommittén, att motionerna icke måtte av riksdagen bifallas, vilket även blev riksdagens beslut.

Då vi redan i år våga återkomma med förnyad framställning, sker detta i första hand till följe det under sistlidna år ytterligare förvärrade läget beträffande krafttillgången i nämnda bolags område, särskilt på landsbygden, men även till följe utskottets och myndigheternas välvilliga uttalanden.

Vad nu beträffar motiven för ifrågavarande framställning, få vi hänvisa till vad därom anförts i förra årets motioner. Vi äro emellertid i tillfälle komplettera den å andra sidan införda tabellen, i det att maximalbelastningen å generatorerna enligt vederbörligt meddelande för år 1919 uppgått till 27,100 kilowatt, frånräknat en del tillfällig kraft och med iakttagande av en avsevärd ransonering av kraften. Den av bolaget medelst kol producerade dyrare kraften har således ytterligare ökat under året. Under krisåren ha utförts en mängd anläggningar i synnerhet på landsbygden och på uppmuntran av staten, omfattande

lantbruk, hantverk och industriföretag m. m., vilka anläggningar tagits i bruk under 1918 och 1919, utan att den erforderliga ytterligare kraften kunnat uppbringas.

Sålunda gives många exempel på, att i fullt färdigbyggda distrikt kraften ransonerats på så sätt att tröskning måst ske dygnet runt, dag och natt, och flerstädes har man åter måst anlita lokomobiler. Det är bevis nog på att läget är bekymmersamt, hämmande all vidare elektrifiering. Den med ångkraft producerade energien kan visserligen i viss begränsning erhållas, men till högt pris.

Beträffande behovet av elektrisk energi för lantbruket uppgavs i förra årets motioner, att detsamma kunde uppskattas till 6,000 kilowatt. I den utredning, som av Malmöhus läns elektrifieringskommitté verkställdes för en planmässig elektrifiering av länet, har man för beräkning av erforderligt maximalt effektbehov utökat avverkningsområdet för varje tröska till det dubbla, mot vad fallet nu är, och på denna beräkningsgrund enbart för tröskning inom Malmöhus län kommit till 4,100 kilowatt.

Ur många skäl, som äro för varje lantman kända, kan icke en sådan omläggning genomföras, varför det angivna kraftbehovet är för lågt beräknat. Härtill kommer industri och hantverk på landsbygden. Förbrukningen under sista året under begränsad tillgång pekar även i den riktning, att vad i förra motionen angivits som behövt blivit allt för lågt upptaget.

Tilläggas må att Sydsvenska kraftbolagets distributionsområde även omfattar delar av Kristianstads och Hallands län.

Vi beräkna sålunda, att ett ytterligare behov för landsbygden uppgår till cirka 15,000 kilowatt.

Beträffande de yttranden, vilka avgivits av de hörda myndigheterna, innehålla dessa vissa uttalanden, som enligt vår mening giva synnerligen gott stöd för förnyad framställning. Vattenfallsstyrelsen anför, att deusamma förklarar sig beredvillig att medverka till att erforderlig kraft tillföres Sydsvenska kraftbolaget, när så erfordras, men befarar, att elektrifieringen ej kommer att fortgå i oförminskat tempo, sedan numera all den förefintliga industrien i stort sett elektrifierats. Styrelsen säger sig även för länge sedan hava konstaterat, att vattenfallstillgången i längden skulle bliva otillräcklig för Sydsvenska kraftaktiebolaget och att kraftöverföring från Trollhättan vore önskelig, för vilket ändamål styrelsen även projekterat en ledning söder ut som ett led av hela landets stamlinjenät. Styrelsen anför emellertid också, att statens vattenfall i Lagan skulle, intill dess desamma erfordras för

järnvägsdrift, kunna användas för kraftleverans till Sydsvenska kraftbolaget.

Elektrifieringskommittén konstaterar även, att Sydsvenska kraftbolagets utbyggda vattenfall äro otillräckliga, men förmenar, att om kraftbolaget vidtagit vissa åtgärder, skulle kraftbrist icke förefinnas förrän efter 5 à 10 år, och anser, att statens vattenfall i Lagan under vissa villkor borde få användas för krafttillförsel till bolagets nät, samt att vid eventuell framtida kraftförsäljning garantier erhållas för landsbygdens förseende med elektrisk energi. Slutligen hänvisar kommittén även till överförandet av kraft från Trollhättan.

Mot dessa yttranden vilja vi dock erinra, att någon farhåga för avbrytande av vidare elektrifiering icke ännu på länge föreligger, ty landsbygdens behov, lantbruk, hantverk och många industriföretag, är ännu icke på långt när tillgodosett. Med höga bränsle- och kolpriser samt ökade kostnader för den mänskliga arbetskraften kommer behovet alldeles säkert att betydligt utökas, och den tidrymd, inom vilken enligt vattenfallsstyrelsens mening behov av kraft från andra vattenfall kommer att föreligga, är enligt vår mening inne.

Elektrifieringen har under de senare åren av kända skäl fått en utveckling, varmed man icke kunde räkna för ett 10-tal år sedan. Icke heller anse vi, att Helgeån och Mörrumsån erbjuda det tillskott som kräves, enär desamma torde behövas för Hemsjöområdet, och i alla fall är deras utnyttjande förenat med tidsödande arbeten, vattenregleringar m. m.

Elektrifieringskommittén erinrar om att genom vissa åtgärder från Sydsvenska kraftbolagets sida kraftbrist skulle kunnat förekommas. Det är dock förklarligt, att den gångna kristiden med allehanda svårigheter, höga byggnadskostnader, anskaffande av erforderliga maskiner m. m. icke uppmuntrat till dylika omfattande arbeten i en orolig tid. Ett av Sydsvenska kraftbolaget träffat avtal om leverans av 7,000 kilowatt från ångcentral i Ormastorp, varmed bolaget räknat som säkert krafttillskott, har uteblivit av skäl, varöver bolaget icke haft inflytande. Kommittén har beräknat, att bolagets alla fall skulle vara utnyttjade inom fem år, därav redan nu ett år tilländalupit. Även om Skogabyfallet, vilket är under arbete, blir färdigt om tre år, är sålunda kraftbrist för handen, då denna kraftstation kan tagas i bruk.

Det kan emellertid av myndigheternas uttalanden fastslås, att krafttillgången medelst vattenkraft i kraftbolagets egna vattenfall är otillräcklig för områdets ordentliga och fullständiga tillgodoseende med elektrisk kraft, och att nämnda myndigheter anvisat andra vägar för

bristens avhjälpande, vare sig medelst överförande av kraft från Trollhättan eller genom utnyttjande tills vidare av staten tillhöriga fall i Lagan eller ock på annat sätt.

I årets statsverksproposition begäres medel för utförandet av vissa stamlinjer till fördelning av den elektriska energien inom landet, närmast mellan Älvkarleby och Trollhättan, medan en linje söder ut ställes på en oviss framtid. Vi vilja icke fränkänna befogenhet för det förslag till utbyggnad närmaste åren, som vattenfallsstyrelsen uppgjort, men äro av den meningen, att sådant läget är i Sydsvenska kraftbolagets område för närvarande och synes bliva i den närmaste framtiden, är det minst lika nödvändigt att framdraga en dylik linje från Trollhättan till sydvästra Sverige, därest icke statens vattenfall i Lagan få användas.

Då det här är fråga om snar hjälp, bör den lösning komma till användning, som kräver minsta tiden. Det skånska jordbruket är av så stor betydelse för landet i sin helhet, att intet får underlåtas, som kan tjäna detsamma, i synnerhet då det gäller utnyttjande av landets naturtillgångar, vattenfallen. Malmöhus läns elektrifieringskommitté säger i sin utredning att »stora svårigheter stå att övervinna, innan länets hela landsbygd kan bliva elektrifierad på ett ändamålsenligt sätt, men så mycket skulle därigenom vinnas för länets ekonomiska utveckling, att frågan ovillkorligen måste skyndsammast lösas». Det första villkoret är dock, att tillräcklig kraft finnes, och utan densamma icke endast hämmas vidare utveckling, utan redan befintliga anläggningar göras ineffektiva.

I statsutskottets utlåtande framhåller utskottet önskvärdheten av största möjliga skyndsamhet i de undersökningar, som avse sydligaste delarna av landet, och framhåller, att härvid hänsyn tages till de kraftbehov, som genom ifrågavarande bolag tillgodoses, så att ett eventuellt erforderligt samarbete mellan vederbörande statsmyndigheter och bolaget kan komma till stånd.

Oaktat detta statsutskottets uttalande kunna vi, med kännedom om det bekymmersamma läge som råder, särskilt beträffande landsbygdens elektrifiering, icke underlåta att påkalla statsmakternas ingripande för snabbt uppnående av bättre förhållanden, och våga vi därför hemställa,

att riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t anhålla om omedelbart vidtagande, redan under detta år, av lämpliga åtgärder för tillgodoseende av elek-

trisk energi för landsbygden i det område, som omfattas av Sydsvenska kraftaktiebolaget, samt att anvisa ett belopp av 3 miljoner kronor för påbörjande av ifrågavarande arbete.

Stockholm den 22 januari 1920.

Jöns Pålsson.

J. P. Jespersen.